

TEKST: JAN AIJOLD KUIPER

FOTO: VEENKOLONIAAL MUSEUM

Poldermolen waterschap Tripscompagnie Oostkant 'Somnus Ab Oculis'

Dit artikel is een deel uit een groter artikel over de geschiedenis van de molen in Tripscompagnie. Wie meer wil weten over de geschiedenis van deze molen kan het volledige artikel aanvragen bij het Groninger Molenhuis.

Op 11 januari 2016 verkreeg het Veenkoloniaal Museum van mevrouw A.J.T. Schaap-de Jager een ingekleurde tekening in rechthoekige hoge lijst met daarop de afbeelding van een molen. Onder de molen staat geschreven: getekend door M. Flik. Tevens aan de onderkant: Molen van het waterschap Tripscompagnie gebouwd in het jaar 1832 met opschrift *Somnus Ab Oculis*: Slaap in (de) Oogen. Op de achterkant is met potlood geschreven: getekend door M. Flik Kielwindeveer 16 april 1948. De tekening meet 45,3 x 58,4 cm, is met inkt op papier getekend en met ecoline of waterverf ingekleurd en zit in een houten lijst. Michaël Flik, landbouwer van beroep, geboren 21 januari 1892 te Tripscompagnie, overleden 26 juni 1975 te Groningen, was de grootvader van de schenker. Hij was getrouwd met Antje Margrietje Reinders. Van 1919 tot 1923 woonden ze aan de Tripscompagniesterweg 35, in het ouderlijk huis waar hij was geboren en opgegroeid. Als hij uit het raam keek, kon hij de watermolen zien staan. Michaël heeft deze molen nagetekend, gebaseerd op de krantenfoto van 14 juni 1928, exact dezelfde voorstelling, de molen schuin van onderaf gezien. Het bovenstaande end heeft hij er zo te zien bij bedacht, dat lijkt wat te kort weergegeven. Opmerkelijk is dat hij 1832 noemt als datum dat de molen is opgericht, terwijl het 1830 moet zijn. Hij zal in de war zijn met de watermolen van Borgercompagnie Oostkant, deze dateert wel van 1832.

Vanwaar kwam de spreuk op de kap: *Somnus Ab Oculis*? Ik ga er vanuit dat de eerste molenaar deze daar plaatste. De spreuk verwijst naar Genesis 31 vers 40: 'Des daags en des nachts verging ik van hitte en van koude, en de slaap week van mijne oogen.' Dit komt uit het verhaal van Jacob, die vlucht met Rachel en Lea. Oom Laban zit hem dan achterna. Jacob weet niet dat Rachel een afgodsbeeld heeft gestolen en verborgen houdt in haar tent. Laban doorzoekt alles, ook Jacobs tent. Daarop vraagt deze waarom hij hem achterna zit en wat hij zoekt. Hij had zichzelf 20 jaar opgeofferd, twee keer zeven jaar om te mogen trouwen met een van de dochters en zes jaar om een kudde te verkrijgen, en dit was nu zijn dank. Oom Laban vertrouwt hem nog steeds niet.

Ook het apocriefe Bijbelboek 1 Makkabeëën 6 vers 10 verwijst naar deze spreuk. Het vertelt het verhaal van Alexander de Grote, die met de Grieken Judea probeert te veroveren. De Seleuciden en de Syrische Grieken proberen om hun cultuur aan de Joden op te leggen, waardoor deze in opstand komen tegen de overheersing. Koning Antiochus Epifanes hoorde dat er rijkdom te halen was in een stad met de naam Elymes. Als hij probeert de stad in te nemen, slaagt hij hier niet in. De inwoners waren al van tevoren gewaarschuwd voor het dreigende onheil. Zij bewapenen zich en jagen de koning terug naar Babel. Onderweg hoort hij dat de legers die hij had gestuurd, verslagen zijn, dat door de oorlogsbuit het vreemde leger gegroeid is en een geduchte tegenstander is geworden. Omdat het niet zo was gegaan als hij had gehoopt, werpt hij zich op zijn bed. Als hij zwaarmoedig wordt van verdriet en denkt te sterven, roept hij zijn vrienden bij zich en zegt tegen hen: "De slaap is van mijn ogen geweken en mijn hart is van verdriet gebroken." Als Hans Jans Leenders,

molenaar rond 1800, dit verhaal als grondslag heeft gebruikt voor de spreuk op de gevel, betekent het dat zijn leven niet gegaan is zoals hij het zich had voorgesteld. Altijd maar ploeteren om rond te moeten komen. Dacht hij misschien snel rijk te kunnen worden als watermolenaar en viel dat tegen? Dacht hij door te kunnen groeien naar een molen met meer grond, en waren anderen hem steeds voor of beter gekwalificeerd? Het is een tekst uit een apocrief Bijbelboek, en daardoor zal het zeker nooit verteld zijn in de Doopsgezinde kerk. Apocriefe Bijbelboeken waren in die tijd verboden.

Ikzelf denk niet dat er een diepere betekenis achter de naam van de molen schuil gaat. Er werden in die tijd veel stichtelijke boekjes uitgegeven met daarin Bijbelverhalen, rijkelijk geïllustreerd met de mooiste gravures, vol met Latijnse spreuken, om zo de gelovigen in moeilijke tijden ook thuis een hart onder de riem te steken en om ze geestelijk op te beuren en bij te staan. Zo hadden ze niet alleen op zondag, maar ook door de week iets tastbaars binnen handbereik om kracht uit te putten. Hans Jans Leenders zal ook van deze boekjes hebben gehad en deze spreuk herinnerde hem aan het altijd maar vroeg moeten opstaan als molenaar, altijd maar klaar staan, 24 uur per dag in geval van calamiteiten zoals hoogwater. Altijd maar alert en waakzaam zijn, met de ogen wijd open slapen als het ware, zodat hem niets ontging.

